

พัฒนาการของการนิเทศการศึกษาในประเทศไทย

นายวิรุช จิตต์นิวงาม

004773

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

แผนกวิชาบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2516

The Development of Educational Supervision in Thailand

Mr. Wirawut Jitpuwngarm

A Thesis Submitted in Partial-Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education
Department of Educational Administration
Graduate School
Chulalongkorn University

1973

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....
.....

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์

.....
..... ประธานกรรมการ

..... กรรมการ

..... กรรมการ

อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย

อาจารย์ นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์

หัวข้อวิทยานิพนธ์   พัฒนาการของการนิเทศการศึกษาในประเทศไทย
ชื่อ   นายวิรุฬ จิตต์ฉวีงาม
แผนกวิชา   บริหารการศึกษา
ปีการศึกษา   2515

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประมวลข้อมูลเกี่ยวกับวิวัฒนาการทางด้านการนิเทศการศึกษาในประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์ความเป็นมาของการจัดการนิเทศการศึกษา
3. เพื่อเปรียบเทียบระบบการนิเทศการศึกษาไทยในยุคต่าง ๆ

วิธีรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาเรื่องพัฒนาการของการนิเทศการศึกษาในประเทศไทยจากวิทยานิพนธ์ หนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ประวัติบุคคล วารสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เอกสารทางราชการ บันทึก กฎ ระเบียบและคำสั่ง โดยค้นคว้าจากห้องสมุดของสถาบันทางการศึกษา และกรม กองต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาทั้งในปัจจุบันและอดีต
3. รวบรวมข้อมูลที่ไดจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและการสัมภาษณ์ เรียบเรียงขึ้นเขียนเป็นวิทยานิพนธ์

สรุปผลของการวิจัย

การนิเทศการศึกษาในประเทศไทย เริ่มขึ้นเมื่อมีการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นเป็นครั้งแรก และเมื่อมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษา คือ กรมศึกษาธิการ ในปี พ.ศ. 2430 แต่เป็นการนิเทศในรูปแบบตามความคิดสมัยเดิม การนิเทศการศึกษาในรูปแบบปัจจุบันได้เริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2494

นโยบายในการจัดการนิเทศการศึกษา เริ่มแรกมุ่งการ ควบคุมและแนะนำให้ครู ปฏิบัติงานทางการสอนอย่างเต็มที่ เป็นลักษณะแบบการตรวจตรา พ.ศ. 2443 มุ่งตรวจ เพื่อควบคุม แนะนำ และช่วยเหลือครูทางการเรียนและการสอน พ.ศ. 2476 มุ่งให้ โรงเรียนช่วยเหลือกันเองทางการวิชาการ พ.ศ. 2491 มุ่งให้ช่วยเหลือ แนะนำโรงเรียน โดยไม่มีอำนาจในการสั่งการ พ.ศ. 2499 มุ่งให้เป็นที่ปรึกษาทางการวิชาการของเจ้าหน้าที่ ฝ่ายบริหาร เป็นสื่อสัมพันธ์ ระหว่างฝ่ายบริหาร กับฝ่ายวิชาการ อบรมครู และทำการวิจัย ค้นคว้าทางการศึกษา แต่ไม่มีอำนาจทางการบริหาร พ.ศ. 2509 แมวว่าศึกษานิเทศก์ เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย แต่การปฏิบัติงานก็ยึดถือนโยบาย ปี พ.ศ. 2499

การจัดองค์กรการนิเทศการศึกษา ก่อนปี พ.ศ. 2414 หน่วยงานที่รับผิดชอบทางการจัดการศึกษา คือ วัด ราชสำนัก ราชบัณฑิต สำนักของเจ้านาย หรือการศึกษาในสกุล ผู้ทำหน้าที่ควบคุม แนะนำทางการเรียนและการสอน เป็นหน้าที่ของ เจ้าของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ในปี พ.ศ. 2430 เป็นต้นมามีหน่วยงานที่รับผิดชอบทางการศึกษา คือ กรมศึกษาธิการ การนิเทศการศึกษาก็คือเป็นหน้าที่ส่วนหนึ่งของเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารตลอดมา และในปี พ.ศ. 2464 เริ่มมีกรมการศึกษาซึ่งมีหน้าที่ควบคุม และช่วยเหลือโรงเรียนในท้องถิ่นใน ทางการจัดและดำเนินการศึกษา ในปี พ.ศ. 2476 มีการแบ่งสายโรงเรียนให้โรงเรียนที่มี ขนาดใหญ่ในสายให้คำแนะนำช่วยเหลือโรงเรียนที่อยู่ในสายเดียวกัน และในปี พ.ศ. 2491 ได้ตั้งผู้ตรวจการประถมศึกษาขึ้นในแผนกศึกษาธิการอำเภอและกิ่งอำเภอ เพื่อให้ทำหน้าที่ช่วยเหลือ แนะนำ และตรวจตราโรงเรียนประชาบาลที่อยู่ในเขตความรับผิดชอบ แต่ไม่มีอำนาจ ในการสั่งการ ปี พ.ศ. 2495 เริ่มมีหน่วยศึกษานิเทศก์ซึ่งรับผิดชอบทางการนิเทศการศึกษา โดยตรงขึ้นในกรมวิสามัญศึกษา เพื่อช่วยเหลือโรงเรียนฝึกหัดครูในส่วนภูมิภาคทางการวิชาการ

พ.ศ. 2496 มีหน่วยศึกษานิเทศก์ขึ้นในกรมอาชีวศึกษา และในปี พ.ศ. 2497 กระทรวงศึกษาธิการได้อนุมัติให้จัดตั้งหน่วยศึกษานิเทศก์ภาษาอังกฤษขึ้นในกรมวิสามัญศึกษาอีกหน่วยหนึ่งเพื่อปรับปรุงทางด้านการสอนภาษาอังกฤษโดยเฉพาะ เมื่อกองการฝึกหัดครูโดยฐานะขึ้นเป็นกรมการฝึกหัดครู หน่วยศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบทางด้านการฝึกหัดครูของกรมวิสามัญศึกษาก็โอนมาเป็นหน่วยศึกษานิเทศก์กรมการฝึกหัดครู หน่วยศึกษานิเทศก์ภาษาอังกฤษก็เปลี่ยนชื่อเป็นหน่วยศึกษานิเทศก์กรมวิสามัญศึกษา และในปี พ.ศ. 2497 นี้เอง กระทรวงศึกษาธิการได้อนุมัติให้จัดตั้งหน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษาขึ้น หน่วยศึกษานิเทศก์ของกรมต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นมีฐานะเป็นหน่วยงานช่วยทางด้านวิชาการของกรม โดย ก.พ. ได้กำหนดตำแหน่งศึกษานิเทศก์ขึ้นในกรมต่าง ๆ พ.ศ. 2497 มีแผนกพลศึกษานิเทศก์ขึ้นในกรมพลศึกษา เพื่อทำหน้าที่ในเทศทางด้านวิชาลูกเสือ อนุภาซาค และวิชาพลานามัย ในปี พ.ศ. 2500 กรมสามัญศึกษาได้จัดตั้งหน่วยศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาขึ้นในทุกจังหวัด เพื่อช่วยเหลืองานทางด้านวิชาการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารในระดับจังหวัด และใน พ.ศ. 2503 ก็ได้จัดตั้งหน่วยศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำภาคขึ้น เพื่อช่วยเหลืองานทางด้านวิชาการของภาคและจังหวัด พ.ศ. 2505 ได้มีแผนกนิเทศการศึกษาขึ้นในกองการศึกษา เทศบาลนครกรุงเทพ เพื่อนิเทศการศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาล การแบ่งสายงานในหน่วยงานของทุกหน่วยได้ยึดถือวิชาตามหลักสูตร โดยมีศึกษานิเทศก์รับผิดชอบในแต่ละหมวดวิชา และในปี พ.ศ. 2515 ได้บูรวมกรมสามัญศึกษากับกรมวิสามัญศึกษา เป็นกรมเดียวกันเรียกว่า กรมสามัญศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์ก็รวมเป็นหน่วยเดียวกัน เรียกว่า หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา และปีเดียวกันนี้เอง ฐานะของหน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา กรมการฝึกหัดครู และกรมอาชีวศึกษาก็มีฐานะเป็นกองในกรมเช่นเดียวกันโดยไม่เป็นหน่วยงานช่วย เหมือนที่ผ่านมา แต่ก็ยังเรียกว่าหน่วยศึกษานิเทศก์

การบริหารงานบุคคล

ก่อนปี พ.ศ. 2494 ซึ่งยังไม่มืหน่วยงานที่รับผิดชอบทางด้านกรนิเทศการศึกษาโดยตรง การนิเทศการศึกษาจึงเป็นหน้าที่ส่วนหนึ่งของเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร เมื่อมีหน่วยงานรับผิดชอบทางด้านกรนิเทศการศึกษาโดยตรง การคัดเลือกตัวบุคคลเพื่อทำหน้าที่นิเทศการศึกษา คัด

เลือกโดยพิจารณาทางฐานะ วุฒิ ประสบการณ์ และบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับงานในหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ การฝึกฝนอบรมได้จัดขึ้นเป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2495 ซึ่งหน่วยศึกษานิเทศกรรมวิสามัญศึกษาที่รับผิดชอบทางการฝึกหัดครูได้จัดขึ้น หลังจากนั้นหน่วยศึกษานิเทศกรรมสามัญศึกษาก็ได้จัดให้มีการประชุมอบรมศึกษานิเทศก์ทุกปี โดยเริ่มต้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2501 เป็นต้นมา โดยมี ศึกษานิเทศก์ของเทศบาลเขารวมสมทบด้วย หน่วยศึกษานิเทศก์หน่วยอื่น ๆ ใช้วิธีการประชุมกันภายในหน่วยงานเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันเท่านั้น ในปี พ.ศ. 2514 คณะบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เปิดสอนสาขาวิชาการนิเทศ การศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ถึงระดับปริญญาโท ในแผนกวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และจะมีนิตยสารสำเร็จเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2516

Major Findings

Educational supervision in Thailand existed ever since schools were established and the Department of Education was founded in 1887 (2430). The concept of supervision at that time was along traditional lines until 1951 (2494) when the modern ideas of educational supervision was adopted.

Educational Supervision Policy : At the first stage, the policy was to provide inspectors to visit, control and advise teachers in order to improve and bring efficiency to teaching. The supervision itself reflected the characteristics of inspection. In 1900 (2443) the emphasis of the policy shifted to that of supervising and advising teachers on the methods of learning and teaching. In 1933 (2476) it aimed encouraging schools to assist one another in academic affairs, with authority but no power to command.

In 1956 (2499), the purposes of educational supervision centered on consulting school administrative staffs in such matters as coordinating, developing personnel's ability and conducting educational researches but without any significant power in the administrative field. In 1966 (2509), although school supervisors became government officials, their work was directed mainly towards the same goal as that outlined by the policy of 1956 (2499).

Supervisory Organization : Prior to 1871 (2414), responsibility for educational management was assumed by Monasteries, Royal Court, Royal Scholars, and experienced teachers. But from 1887 (2430) onwards, the Department of Education took control of educational affairs and educational supervision has been part of its function ever since. In 1921 (2464) the Committee on Education was set up to control and help local schools in the management of education. In 1933 (2476), schools were pooled in groups and were entrusted with the duty of providing mutual advice and assistance within their own group.

In 1948 (2491) primary school inspectors were appointed for educational sections in district and sub-district offices of assist and advise as well as inspect municipal schools under their jurisdiction, without however any authority for decision-making. In 1952 (2495), an educational supervisory unit directly responsible for educational supervision was created in the Department of Secondary Education to aid teachers' training schools in the provinces. In 1953 (2496), another educational supervision unit was set up in the Vocational Education Department and in 1954 (2497) the Ministry of Education approved the establishment of an English language teaching supervisory unit in the Secondary Education Department for the improvement of the teaching of this foreign language.

When the teacher training division was upgraded to department status, the unit responsible for training teachers of Secondary Education Department was then put under the jurisdiction of the Teachers' Training Department, and the name of the English language teaching supervisory unit was changed to "educational supervision unit" of Secondary Education Department. In the same year, the Ministry of Education approved the establishment of an educational supervisory unit in the Department of Elementary and Adult Education with the establishment of educational supervisory units by various departments, their staff were accorded academic status and the appointments of educational supervision officials were approved by the Civil Service Commission. In 1954 (2497) the Physical Education Department introduced its own unit to supervise the activities of boy-scouts, red-cross juniors and physical education. In 1957 (2500) the Elementary and Adult Education Department established the provincial elementary school supervisory units to assist academic work of the provincial executive officials and in 1960 (2503) the regional elementary school supervisory units were introduced to provide academic assistance to the regional and provincial authorities.

In 1962 (2505) a supervisory section was set up in the Education Division of the Bangkok Municipality to oversee educational activities in municipal schools. This section adhered to the school curriculum and appointed officials to supervise each subject of the curriculum. In 1975 (2515) the Elementary and Adult Education Department and the Department of Secondary Education were merged and renamed the Department of General Education. In the same year all educational supervisory units under the General Education, Teachers' training Education and Vocational Education Departments were given an independent division status. The official name, however was retained.

Personnel Administration :

Before 1951 (2494) there were no any organizations set up to supervise the education directly. The educational supervision was the responsibility of the executive authorities. When a direct educational supervision system was introduced, suitable personnel were recruited according to their qualification, education, experience and personality. Training courses were introduced for the first time in 1952 (2495) by the educational supervisory unit of Secondary Education Department. Subsequently the educational supervisory unit of Elementary and Adult Education Department held its annual meeting in 1958 (2501), and received full cooperation from the educational supervisory unit of the municipality. Other educational supervisory units also conducted meetings and introduced in-service training to exchange experience among their staff members.

In 1971 (2514) Chulalongkorn University's Graduate School offered post-graduate training courses in educational supervision and curriculum development at their Department of Educational Administration, Faculty of Education. The first group studying its master's degree course will graduate this year, 1973 (2516).

กิติกรรมประกาศ

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์เป็นอย่างดีจาก อาจารย์ นพพงษ์ บุญจิตราคุดย อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย ซึ่งได้ให้คำปรึกษา ชี้แจง แนะนำ และให้ความช่วยเหลือในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างใกล้ชิดจนวิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จเรียบร้อยโดยสมบูรณ์

ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จาก ดร. สาย ภาณุรัตน์ ม.ล. บุญเหลือ เทพสุพรรณ อาจารย์ บัญญัติ สุนทรสินภัย ดร. กอ สวัสดิ์พาณิชย์ อาจารย์ สมาน แสงมณี อาจารย์ ระพีพันธุ์ อารีย์ อาจารย์ กมล ภิรมย์ อาจารย์ กิติ ภมร อาจารย์ พินิจ ภาวังคะรัต และอาจารย์ ธนิต คงมนต์ ในการให้สัมภาษณ์ชี้แจงข้อเท็จจริงและความรู้ในเรื่องรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจนผู้วิจัยได้รับความกระจ่างในปัญหาต่าง ๆ ความอนุเคราะห์ของท่านเหล่านี้เป็นส่วนประกอบที่สำคัญยิ่ง ที่ช่วยให้งานของผู้วิจัยประสบผลสำเร็จด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย.

วิรัช จิตต์นิเวศ

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย	หน้า ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ช
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
รายการแผนผังประกอบ	ฅ
รายการตารางประกอบ	ณ

บทที่

1. บทนำ

ความเป็นมาของปัญหาและวัตถุประสงค์	1
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	6
ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย	6
ผลงานด้านการเขียน และงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง	7
วิธีรวบรวมข้อมูล	29
การเสนอข้อมูล	29

2. การนิเทศการศึกษาในช่วงระยะเวลาก่อนที่จะจัดเป็นระบบ

(พ.ศ. 2414 ถึง พ.ศ. 2493)	31
นโยบายในการจัดการนิเทศการศึกษา	41
การจัดองค์กรการบริหารการนิเทศการศึกษา	47
การบริหารงานบุคคล	55
สรุป	61

บท	หน้า
3. การนิเทศการศึกษาที่จัดเป็นระบบ (พ.ศ. 2494 ถึง พ.ศ. 2508)...	64
นโยบายในการจัดการนิเทศการศึกษา	80
การจัดองค์กรการบริหารการนิเทศการศึกษา	86
การบริหารงานบุคคล	109
สรุป	133
4. การนิเทศการศึกษาที่จัดเป็นระบบ (พ.ศ. 2509 ถึง พ.ศ. 2515)...	150
นโยบายในการจัดการนิเทศการศึกษา	154
การจัดองค์กรการบริหารการนิเทศการศึกษา	157
การบริหารงานบุคคล	178
สรุป	195
5. สรุปผลการวิจัย อภิปราย และขอเสนอแนะ	
สรุป	200
อภิปราย	210
ขอเสนอแนะ	216
บรรณานุกรม	219
ภาคผนวก	236

รายการแผนผังประกอบ

แผนผังที่	หน้า
1 การแบ่งสายงานของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา พ.ศ.2497 ...	89
2 การแบ่งสายงานของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมอาชีวศึกษา พ.ศ.2496 ...	93
3 การแบ่งสายงานของแผนกพลศึกษาพิเศษ กรมพลศึกษา พ.ศ.2497 ...	95
4 การแบ่งสายงานของหน่วยศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัด พ.ศ. 2500	97
5 การแบ่งสายงานของหน่วยศึกษานิเทศก์กรมวิสามัญศึกษา พ.ศ. 2503 ..	100
6 การแบ่งสายงานของหน่วยศึกษานิเทศก์กรมการฝึกหัดครู พ.ศ. 2504 - 2508	102
7 การแบ่งสายงานของแผนกนิเทศการศึกษาของเทศบาลนครกรุงเทพ พ.ศ. 2505 - 2515	104
8 การแบ่งสายงานของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมวิสามัญศึกษา พ.ศ. 2505 - 2508	106
9 การแบ่งสายงานของหน่วยศึกษานิเทศก์ ฝ่ายสามัญศึกษาประจำภาคและ จังหวัด พ.ศ. 2507	108
10 การแบ่งสายงานของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา พ.ศ. 2508 ..	110
11 การแบ่งสายงานของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมวิสามัญศึกษา พ.ศ. 2509 .	159
12 การแบ่งสายงานของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมอาชีวศึกษา พ.ศ. 2512 - 2515	163
13 การแบ่งสายงานของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู พ.ศ. 2512 .	165
14 การแบ่งสายงานของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมวิสามัญศึกษา พ.ศ. 2512 - 2514	167
15 การแบ่งสายงานของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา พ.ศ. 2513 - 2515	168
16 การแบ่งสายงานของหน่วยศึกษานิเทศก์ ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัด พ.ศ. 2513	171
17 การแบ่งสายงานของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู พ.ศ. 2515 .	176

รายการตารางประกอบ

ตารางที่		หน้า
1	หลักเกณฑ์การคัดเลือกศึกษานิเทศก์ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมวิสามัญศึกษา	134
2	เกณฑ์กำหนดอัตรากำลังของศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำภาค พ.ศ. 2513	173